

พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลหนองพลวงมะนาว อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
SELF-CARE BEHAVIORS OF THE DIABETES MELLITUS PATIENTS IN
NONG PHLUANG MANAO SUB-DISTRICT HEALTH PROMOTING HOSPITAL,
NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

ขวัญชนก สุวรรณ*¹

¹ อาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์, วิทยาลัยนครราชสีมา

*ผู้รับผิดชอบบทความ : kwanchanok@nmc.ac.th

Kwanchanok Suwan*¹

¹ Lecturer-Faculty of Public Health, Nakhonratchasima College

*Corresponding author: kwanchanok@nmc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการต่อเนื่องโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว จำนวน 229 คน โดยการสุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบความรู้ และแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product moment coefficient)

ผลการศึกษา พบว่า

1. ผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ร้อยละ 79.42 (S.D.=1.41) ระดับปานกลาง ทักษะคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเอง และความเชื่อในการใช้ยา ปัจจัยเอื้อ และปัจจัย

Received: 21 September 2021

Revised: 29 September 2021

Accepted: 7 May 2022

Online publication date: 26 June 2022

เสริม ($\bar{X}=3.63$, S.D.=3.90) ($\bar{X}=3.16$, S.D.=.76) ($\bar{X}=3.01$, S.D.=.41) ($\bar{X}=3.09$, S.D.=3.21) ระดับดี ตามลำดับ

2. ปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : พฤติกรรมการดูแลตนเอง / ผู้ป่วยโรคเบาหวาน

Abstract

This survey research aimed to study self-care behaviors and relationship between predisposing factors, enabling factors, reinforcing factors with self-care behaviors of diabetic patients Nong Phluang Manao Sub-district Health Promoting Hospital, Muang District, Nakhon Ratchasima province. The sample consisted of 229 diabetic patients received continuous service Nong Phluang Manao sub-district health promoting hospital by accidental sampling. All data were collection from the knowledge tests and questionnaires by researcher. Frequency, percentage, standard deviation and Pearson's correlation coefficient were used for the data analysis by computer program.

The results of this study were as follows:

1. The diabetic patients Nong Phluang Manao Sub-district Health Promoting Hospital, Muang District, Nakhon Ratchasima province were had predisposing factors knowledge of diabetes 79.42% (S.D.=1.41) moderate level, attitude of self-care, belief of drug use enabling factors and reinforcing factors ($\bar{X}=3.63$, S.D.=3.90) ($\bar{X}=3.16$, S.D.=.76) ($\bar{X}=3.01$, S.D.=.41) ($\bar{X}=3.09$, S.D.=3.21) good level respectively.

2. The reinforcing factors had correlation with self-care behaviors of diabetic patients Nong Phluang Manao Sub-district Health Promoting Hospital, Muang District, Nakhon Ratchasima province at .05 level.

Keywords: Self-Care / Behaviors of Diabetic Patients

บทนำ

โรคเบาหวาน เป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาคุณภาพชีวิตของคนไทย ที่สำคัญเป็นปัญหาสาธารณสุขของประเทศที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของผู้ป่วยในระยะเวลายาวนาน และมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ทั้งนี้การเกิดภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานยังส่งผลให้ คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยตกต่ำลงอีกด้วย จากสถิติในปี ค.ศ. 2000 พบผู้ป่วยเบาหวานทั่วโลก 171 ล้านคน และ คาดการณ์ว่าในปีค.ศ.2030 จะมีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเป็น 366 ล้านคน จากสถิติโรคเบาหวานที่สำรวจโดยองค์การอนามัยโลก ในปี พ.ศ. 2543 มีผู้ป่วยโรคเบาหวานทั่วโลกถึง 176,525,312 คน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเป็น 370,023,002 คน หรือ 2.09 เท่าในอีก 30 ปีข้างหน้า สำหรับประเทศไทยพบผู้ป่วยเป็นอันดับที่ 4 ของภูมิภาครองจากอินเดีย บังคลาเทศ และอินโดนีเซีย โดยพบผู้ป่วย 1.5 ล้านคนในปี ค.ศ.2000 และคาดการณ์ ว่าในปี ค.ศ.2030 จะมีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเป็น 2.7 ล้านคน (อภิญา บำกลาง และคณะ, 2559)

การสำรวจในประเทศไทย พบว่าอัตราผู้ป่วยโรคเบาหวานปี 2542-2551 เพิ่มขึ้นจาก 218.9 เป็น 675.7 ต่อประชากรแสนคนกรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุขสืบเนื่องจากสถานการณ์โรคเบาหวานในปัจจุบันมีผู้ป่วยโรคเบาหวานเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องข้อมูลจากสมาพันธ์เบาหวานโลกคาดการณ์ว่าในปี 2583 จะมีผู้ป่วยเบาหวานทั้งหมด 642 ล้านรายทั่วโลก และในประเทศไทยจะมีผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้นเป็น 5.3 ล้านราย โดยในแต่ละวันจะมีจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคเบาหวาน 200 คน หรือ 8 รายต่อชั่วโมง และมีเพียง 10% ของผู้ป่วยเบาหวานที่มีชีวิตอยู่โดยไม่มีภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ โรคเบาหวาน เป็นโรคที่มีความสำคัญระดับโลก ซึ่งนานาชาติต่างให้ความสำคัญในการดูแลณรงค์เพื่อลดความชุกของการเกิดโรคเบาหวาน โดยองค์การอนามัยโลก หรือ WHO ได้ระบุให้การหยุดการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ป่วยเบาหวานเป็นเป้าหมายหนึ่งในสิบเป้าหมายของการดูแลกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งประเทศไทยก็ให้ความสำคัญเช่นกัน โดยได้บรรจุให้โรคเบาหวานอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ประเทศไทยสุขภาพดีวิถีไทย พ.ศ.2554-2563 และรวมไปถึง UNDP หรือโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้ร่วมมือกับรัฐบาลไทย โดยการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรณรงค์ในการต่อสู้กับโรคเบาหวาน เป็นโรคที่สำคัญ การได้ความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เพื่อช่วยกันดูแลให้ความรู้ ส่งเสริม ป้องกันและ ลดอัตราความชุก ของโรค ในประชาชนชนทั่วไป รวมถึงส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้ผู้ป่วยเบาหวานได้ใช้ชีวิตได้อย่างเหมาะสม และสามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้ตามเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยลด หรือชะลอ ภาวะการเกิดโรคแทรกซ้อน ถือเป็นเป้าหมายในการดูแลผู้ป่วยให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการทำงานร่วมกันหลายฝ่ายทั้งหน่วยงานรัฐบาลและภาคเอกชน

จากการรายงานจำนวนและอัตราผู้ป่วยโรคเบาหวานจากการคัดกรองอัตราผู้ป่วยรายใหม่ของโรคเบาหวานต่อประชากร เขตสุขภาพที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2562 จากข้อมูลผู้ป่วยโรคเบาหวานตามทะเบียนราษฎร์ทั้งหมดทุกกลุ่มวัย มีจำนวน 26,420,648 คน จำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานรายใหม่จากการคัดกรองในปีงบประมาณ 2562 มีจำนวน 13,312 คน คิดเป็นอัตราป่วย 503 ต่อแสนประชากร (สำนักงานสาธารณสุขนครราชสีมา, 2562) ในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวานที่มารับบริการในคลินิกโรคเรื้อรัง จำนวน 540 ราย (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว, ข้อมูล ณ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562) จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่พบว่าในพื้นที่มักจะพบปัญหาในเรื่องของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวาน ได้แก่ระยะเวลาการเป็นโรค เบาหวาน อายุ ดัชนีมวลกาย การสูบบุหรี่ ซึ่งภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นสาเหตุให้ผู้ป่วยพิการ หรือเสียชีวิตได้ การควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ ในเกณฑ์ปกติถือเป็นข้อบ่งชี้ที่สำคัญในการระบุว่า การ รักษาผู้ป่วยได้ผลดีทั้งนี้ในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ ยา อาหาร อารมณ์ การออกกำลังกาย และหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ ดังนั้นผู้ป่วย สามารถป้องกัน หรือชะลอการเกิดภาวะแทรกซ้อนได้โดย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพที่สำคัญซึ่งเป็นสาเหตุ การเกิดโรคเบาหวาน เช่น พฤติกรรมการจัดการกับ ความเครียด การสูบบุหรี่ โดยเฉพาะ พฤติกรรมด้านการ ควบคุมอาหารหรือพฤติกรรมด้านโภชนาการ พฤติกรรมด้านการออกกำลังกาย ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญมากในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด

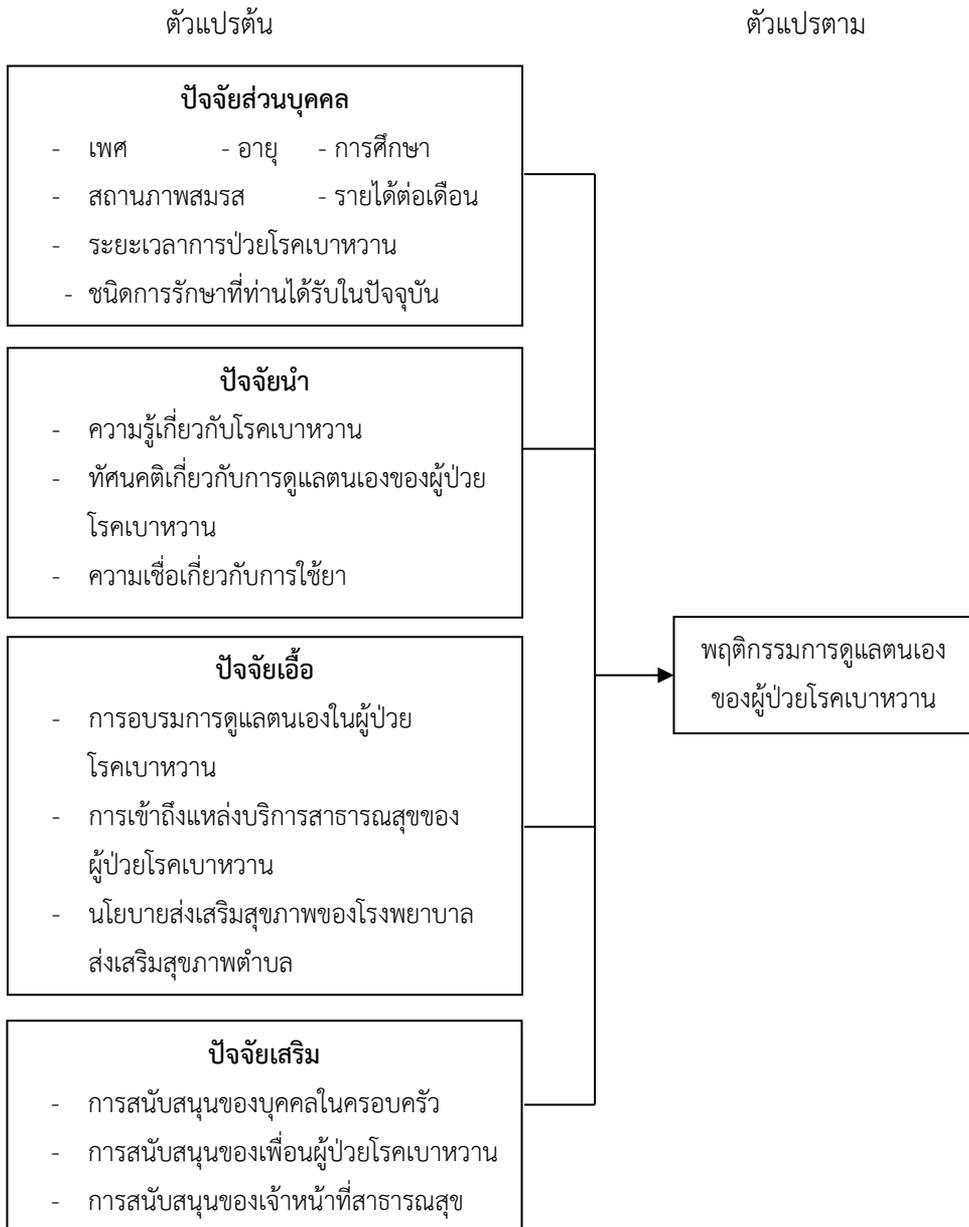
จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ที่มารับการรักษาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยเบาหวานรายใหม่ย้อนหลัง 5 ปี พบว่าปี 2557 ถึง ปี 2561 มีผู้ป่วยรายใหม่ทั้งหมด 60 ราย (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว, ข้อมูล ณ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562) พบว่า ผู้ป่วยเบาหวานร้อยละ 60 มีภาวะแทรกซ้อน เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเองที่ถูกต้อง และนำผลการศึกษานี้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีวิธีการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการอย่างน้อย 3 เดือน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในปีงบประมาณ 2562 จำนวน 540 คน (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว, ข้อมูล ณ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รับการรักษาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตร ของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973 อ้างถึงใน ธีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ตามสัดส่วนของประชากร จำนวน 229 คน โดยการสุ่มแบบบังเอิญ ตามสูตร ดังนี้

สูตร	n	=	$\frac{N}{1+Ne^2}$
เมื่อ	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (กำหนด .05)

แทนค่าสูตร

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

$$n = \frac{540}{1+540(0.05)^2}$$

$$n = 229$$

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC ระหว่าง .67-1.00 ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการป่วยเป็นโรคเบาหวาน และชนิดการรักษาที่ท่านได้รับในปัจจุบัน จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยนำประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน เป็นแบบเลือกตอบ ถูกได้ 1 คะแนน ผิดได้ 0 คะแนน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .86 จำนวน 7 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมาย แบ่งเป็น 3 ระดับโดยอ้างอิงเกณฑ์ระดับคะแนนดังนี้ (บุญธรรม กิจปริดาภิสุทธิ, 2549)

คะแนนร้อยละ 80.00 – 100.00 หมายถึง ระดับดี

คะแนนร้อยละ 50.00 – 79.99 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนร้อยละ 0.00 – 49.99 หมายถึง ระดับปรับปรุง

ตอนที่ 2 แบบสอบการทัศนคติและความเชื่อในการใช้ยา แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ได้แก่ ไม่เห็นด้วย ให้ 1 คะแนน เห็นด้วยน้อย ให้ 2 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง ให้ 3 คะแนน เห็นด้วยมาก ให้ 4 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 5 คะแนน ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .86 และ .85 จำนวน 7 ข้อ และจำนวน 9 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมาย แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยการอิงเกณฑ์ระดับดังนี้ (เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2551)

คะแนนค่าเฉลี่ย 4.01 - 5.00 หมายถึง ระดับดีมาก

คะแนนค่าเฉลี่ย 3.01 - 4.00 หมายถึง ระดับดี

คะแนนค่าเฉลี่ย 2.01 - 3.00 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.00 หมายถึง ระดับปรับปรุง

ส่วนที่ 3 ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริม แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ได้แก่ ไม่เห็นด้วย ให้ 1 คะแนน เห็นด้วยน้อย ให้ 2 คะแนน เห็นด้วยปานกลาง ให้ 3 คะแนน เห็นด้วยมาก ให้ 4 คะแนน เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 5 คะแนน ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .83 และ .84 จำนวน 9 ข้อ และจำนวน 7 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมาย แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยการอิงเกณฑ์ระดับดังนี้ (เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2551)

คะแนนค่าเฉลี่ย 4.01 - 5.00 หมายถึง ระดับดีมาก

คะแนนค่าเฉลี่ย 3.01 - 4.00 หมายถึง ระดับดี

คะแนนค่าเฉลี่ย 2.01 - 3.00 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.00 หมายถึง ระดับปรับปรุง

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ได้แก่ ปฏิบัติเป็นประจำ (7 วัน/สัปดาห์) /ปฏิบัติเป็นบางครั้ง (4-6วัน/สัปดาห์) / ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง (1-3 วัน/สัปดาห์) ไม่เคย

ปฏิบัติเลย ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .83 จำนวน 18 ข้อ เกณฑ์การให้คะแนนและแปลความหมาย แบ่งเป็น 3 ระดับ โดยการอิงเกณฑ์ระดับดังนี้ (เยาวดี วิบูลย์ศรี, 2551)

คะแนนค่าเฉลี่ย 3.01 - 4.00 หมายถึง ระดับดี

คะแนนค่าเฉลี่ย 2.01 - 3.00 หมายถึง ระดับปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.00 หมายถึง ระดับปรับปรุง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ จากวิทยาลัย นครราชสีมา หมายเลข NMC EC- 0010/2565 และผู้วิจัยได้ผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละของข้อมูล

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม กับพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน โดยใช้สถิติ สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 229 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.80 โดยมีอายุมากกว่า 51 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 91.70 มีการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 56.80 มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 58.10 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ ร้อยละ 51.50 ระยะเวลาการป่วยเป็นโรคเบาหวาน น้อยกว่า 5 ปี ร้อยละ 28.80 ปัจจุบันชนิดการรักษาของผู้ป่วยโรคเบาหวาน มากที่สุดคือ การรับประทานยา ร้อยละ 86.50

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ระดับความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน

ตัวแปร	จำนวน (n=229)	ร้อยละ
ระดับมาก (ร้อยละ 80-100)	127	55.50
ระดับปานกลาง (ร้อยละ 50-79.99)	101	44.10
ระดับปรับปรุง (ร้อยละ 0.00-49.99)	1	0.40
ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน โดยรวม เท่ากับ 79.42 S.D.=1.41 ระดับปานกลาง		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวง มะนาว มีความรู้โดยรวม (S.D.=1.41) ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ จำแนกตามตัวแปร

ตัวแปร	จำนวน (n=229)	ร้อยละ
ดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.01-5.00)	-	-
ดี (ค่าเฉลี่ย 3.01-4.00)	209	91.3
ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00)	20	8.7
ปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.00)	-	-
ทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยรวม (\bar{X} =3.63, S.D.=3.90) ระดับดี		
ดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.01-5.00)	-	-
ดี (ค่าเฉลี่ย 3.01-4.00)	135	59.0
ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00)	70	30.56
ปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.00)	23	10.0
ความเชื่อในการใช้ยาของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยรวม (\bar{X} =3.16 S.D.=.76) ระดับดี		
ดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.01-5.00)	-	-
ดี (ค่าเฉลี่ย 3.01-4.00)	100	43.7
ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00)	129	56.3
ปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.00)	-	-
ปัจจัยเอื้อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยฯ โดยรวม (\bar{X} =3.01, S.D.=.41) ระดับดี		
ดีมาก (ค่าเฉลี่ย 4.01-5.00)	-	-
ดี (ค่าเฉลี่ย 3.01-4.00)	123	53.71
ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00)	105	45.85
ปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.00)	1	0.43
ปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยฯ โดยรวม (\bar{X} =3.09, S.D.=3.21) ระดับดี		

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยรวม ($\bar{X}=3.63$, $S.D.=3.90$) อยู่ในระดับดี ความเชื่อในการใช้ยาของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยรวม ($\bar{X}=3.16$, $S.D.=.76$) อยู่ในระดับดี ปัจจัยเอื้อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ($\bar{X}=3.01$, $S.D.=.41$) อยู่ในระดับดี และปัจจัยเสริมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยรวม ($\bar{X}=3.09$, $S.D.=3.21$) อยู่ในระดับดี

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

ตัวแปร	จำนวน (n=229)	ร้อยละ
ระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.01- 4.00)	-	-
ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00)	84	36.70
ระดับปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.00)	145	63.30
ด้านการบริโภคอาหาร โดยรวมเฉลี่ย เท่ากับ 1.91 (S.D.=1.44) ระดับปานกลาง		
ระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.01-4.00)	-	-
ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00)	45	19.70
ระดับปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.00)	184	80.30
ด้านการออกกำลังกาย โดยรวมเฉลี่ย 1.44 (S.D.=1.86) ระดับปานกลาง		
ระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.01-4.00)	-	-
ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01-3.00)	-	-
ระดับปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00-2.00)	229	100
ด้านอารมณ์ โดยรวมเฉลี่ย เท่ากับ 1.88 (S.D.=.17) ระดับปรับปรุง		
ระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.01 - 4.00)		
ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01 - 3.00)	218	95.20
ระดับปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.00)	11	4.80
ด้านการสูบบุหรี่ โดยรวมเฉลี่ย 2.90 (S.D.=.44) ระดับปานกลาง		
ระดับดี (ค่าเฉลี่ย 3.01 - 4.00)	17	7.40
ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.01 - 3.00)	205	89.50
ระดับปรับปรุง (ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.00)	1	3.10
ด้านการดื่มสุรา โดยรวมเฉลี่ย 2.94 (S.D.=.40) ระดับปานกลาง		
พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยรวม เท่ากับ $\bar{X}=2.15$, $S.D.=.27$ ระดับปานกลาง		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวง หนองบัว มีพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยรวม ($\bar{X}=2.15$, $S.D.=.27$) ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน

ตัวแปร	พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน	
	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	p-value
ปัจจัยนำ		
ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน	-.03	.56
ทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน	.01	.36
ความเชื่อในการใช้ยา	.58	.38
ปัจจัยเอื้อ	-.05	.42
ปัจจัยเสริม	.14*	.02

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยเสริมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงหนองบัว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ได้รับการรักษาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงหนองบัว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่าพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานด้านการบริโภคอาหารอยู่ในระดับปานกลางถึงปรับปรุง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพื้นฐานระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา แนวความคิดอาจส่งผลให้มีระดับความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องหลักโภชนาการที่ถูกต้องของโรคเบาหวาน ผู้ป่วยมีการรับประทานอาหารที่ตามใจตนเองและในปัจจุบันสื่อโฆษณาอาหารการเข้าถึงแหล่งอาหาร มีจำนวนมากและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น ด้านการออกกำลังกายอยู่ในระดับปานกลางถึงปรับปรุงเช่นกัน ทั้งนี้ก็อาจเนื่องมาจากการอายุที่มากขึ้น ไม่ทราบถึงหลักการออกกำลังกาย

ภายหลังที่เหมาะสมสำหรับวัย ไม่ชอบออกกำลังกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรรัตน์ ปิงสุทธิวงศ์, (2562) ได้ศึกษาเรื่องการพยาบาลผู้ป่วยชนิดที่ 2 ที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ในชุมชน พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานขาดความรู้ในการเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนและการจัดการตนเอง มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทั้งในด้านการรับประทานอาหารและการออกกำลังกาย และด้านอารมณ์ของผู้ป่วยอยู่ในระดับปรับปรุง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความวิตกกังวล ความหงุดหงิด ความเบื่อหน่าย จากผลกระทบข้างเคียงในชีวิต การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลายอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธมาศ และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการจัดการตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมไม่ได้ โรงพยาบาลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 การปรับตัวกับโรคด้านบทบาทและด้านอารมณ์ พบว่าปรับตัวได้ไม่ดี

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยเสริม ได้แก่ การสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว การสนับสนุนของเพื่อนผู้ป่วย และการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองพลวงมะนาว ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสุนทรี่ สุรรัตน์ และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยเสริมด้านการสนับสนุน จากบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ถ้ากลุ่มผู้ป่วย ได้รับแรงกระตุ้น กำลังใจ การดูแล การสนับสนุนจากบุคคลที่มีอิทธิพลกับตัวผู้ป่วยก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ควรจัดโปรแกรมสนับสนุนการจัดการตนเองด้านอาหาร การออกกำลังกายและด้านอารมณ์ สำหรับตัวผู้ป่วยและครอบครัว เพื่อการปรับพฤติกรรมอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชลลดา ไชยกุลวัฒนา, วิชาณีย์ ใจมาลัย และ ประกายดาว สุทธิ. (2559). “ปัจจัยทำนายนายพฤติกรรมสุขภาพของประชากรกลุ่มเสี่ยงสูงต่อ โรคเบาหวาน จังหวัดพะเยา”. **วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ**. ปีที่ 34 ฉบับที่ 4. หน้า 115-122.
- ดวงพร กตัญญูตานนท์ และคณะ. (2560). “พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง สถานีนามัยแห่งหนึ่ง ในตำบลบางเมือง จังหวัดสมุทรปราการ”. **วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. ปีที่ 6 ฉบับที่ 2. หน้า 53-62.
- ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2543). **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). **สถิติเพื่อการวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักท์.
- ยุทามาส วันดาว และคณะ. (2561). “ประสบการณ์การจัดการตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมไม่ได้ โรงพยาบาลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”. **วารสารการพยาบาลสงขลานครินทร์**. ปีที่ 38 ฉบับที่ 3. หน้า 51-64.
- เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2551). **การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนทรี สุรัตน์ และคณะ. (2559). “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ในพื้นที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย”. **วารสารการพัฒนารวมชนและคุณภาพชีวิต**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2559).
- สุปรียา เสียงตั้ง. (2560). “พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้”. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้**. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2560).
- สุรรัตน์ ปิงสุทธิวงศ์. (2562). “การพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ในชุมชน”. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3. หน้า 59-74.
- อภิญา บ้านกลาง และคณะ. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในเขตรับผิดชอบโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลศิลา อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น**. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น.